

References:

1. ISSA. 2020a. COVID-19: Protecting vulnerable groups through emergency benefits (COVID-19 Monitor – News and analysis). Geneva, International Social Security Association, 2020. URL: <https://ww1.issa.int/analysis/covid-19-protecting-vulnerable-groups-through-emergency-benefits>
2. ISSA. 2021b. Social security in the human-and-digital age: Some key insights (COVID-19 Monitor – News and analysis). Geneva, International Social Security Association, 2021. URL: <https://ww1.issa.int/analysis/social-security-human-and-digital-age-some-key-insights>
3. Borodkin, M. V. (2018). Yurydychni fakty yak pidstavy vynyknennia sotsialno-zabezpechualnykh pravovidnosyn [Legal Facts as Grounds for Creation of Legal Relations Regarding Social Welfare]. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.05. Odesa. 237 p. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/9930?show=full> [in Ukrainian].
4. Vozniuk, N. I. (2017). Protседury zabezpechennia derzhavnymy sotsialnymy dopomohamy [Procedures of state social assistance providing]. *Aktualni problemy vitshchynanoi yurysprudentsii*. Vyp. 6. P. 45–48. URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_tom_2_2017/12.pdf [in Ukrainian].
5. Ministerstvo tsyfrovoi transformatsii Ukrainy. Ofitsiinyi sait. (2021) [Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Official site]. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/holesksandr-shelest-u-2021-mintsifra-planue-zabezpechiti-dostupom-do-fiksovanogo-internetu-3-tis-sil?fbclid=IwAR1YYE3rsAsMbZl8UfdJ-TbJkCmMr4IyQrZSI9qyR6gbjNbAwEpKtZl6eCU> [in Ukrainian].
6. Poriadok vidshkoduvannia vartosti posluhy z dohliadu za dytynoiu do trokh rokov «munitsypalna niania» [The procedure for reimbursement of the cost of childcare services for children under three years «Municipal Nanny»]: zatv. postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.01.2019 r. № 68. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
7. Poriadok nadannia kompleksnoi posluhy «ieMaliatko» [The procedure for providing a comprehensive service «eBaby»]: zatv. postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.07.2019 r. № 691. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
8. Poriadok pryznachennia i vyplaty derzhavnoi dopomohy simiam z ditmy [The procedure for appointment and payment of state assistance to families with children]: zatv. postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.12.2001 r. № 1751. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
9. Stratehiia tsyfrovoi transformatsii sotsialnoi sfery: [Strategy for Digital Transformation of the Social Sphere]: skhval. rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.10.2020 r. № 1353-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
10. Proekt postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia nadannia subventsii z derzhavnogo biudzhetu mistsevym biudzhetam na realizatsiiu zakhodiv, spriamovanykh na pidvyshchennia dostupnosti shyrokosmuhovoho dostupu do Internetu v silskii mistsevosti» [Draft Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of providing a subvention from the state budget to local budgets for the implementation of measures aimed at improving the availability of broadband Internet access in rural areas»]. <https://thedigital.gov.ua/regulations/povidomlennya-pro-provedennya-publichnogo-gromadskogo-obgovorennya-proektu-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-deyaki-pitannya-nadannya-subvenciyi> [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.1.34>

WPŁYW WOLI SPADKODAWCY NA PRAWA SPADKOBIERCÓW: SKUTKI NIEWYKONANIA OBOWIĄZKÓW WYNIKAJĄCYCH Z UMOWY SPADKOWEJ

Alina Goncharova

doktor nauk prawnych, docent,

docent Katedry Dyscyplin Karno-Prawnych i Postępowania Sądowego

Dydaktyczno-Naukowego Instytutu Prawa

Sumskiego Uniwersytetu Państwowego

(Sumy, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-9815-0394

e-mail: a.goncharova@jur.sumdu.edu.ua

Adnotacja. W artykule zbadano podejścia naukowe dotyczące regulacji prawnej procesu przenoszenia praw do nieruchomości przy zawieraniu umowy spadkowej oraz konsekwencje niespełnienia zaciągniętych zobowiązań. Prawo cywilne przewiduje dwa rodzaje przeniesienia prawa własności na spadkobierców: w drodze dziedziczenia i sporządzenia umowy spadkowej. W praktyce prawnej taka umowa nie jest często stosowana. Wynika to po pierwsze z niedoinformowania ludności, a po drugie z faktu, że nie ma wypracowanego mechanizmu korzystania z umowy spadkowej. Od momentu wyodrębnienia umowy spadkowej, jako odrębnej instytucji prawa cywilnego, naukowcy dyskutują i badają podstawowe postanowienia umowy spadkowej, a mianowicie prawa i obowiązki stron, odpowiedzialność za nienależyte wykonanie warunków umowy.

Słowa kluczowe: zbywca, nabywca, spadek, umowa spadkowa, stosunek spadkowy, prawa majątkowe, umowa cywilnoprawna.

THE IMPACT OF THE TESTATOR'S WILL ON THE RIGHTS OF HEIRS: THE CONSEQUENCES OF FAILURE TO FULFILL OBLIGATIONS UNDER THE INHERITANCE AGREEMENT

Alina Goncharova

*Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Criminal Law and Judiciary
Educational-Scientific Institute of Law
of the Sumy State University (Sumy, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-9815-0394
e-mail: a.goncharova@yur.sumdu.edu.ua*

Abstract. The article examines the scientific approaches to the legal regulation of the process of transfer of property rights at the conclusion of the inheritance agreement and the consequences of non-fulfillment of obligations. Civil law provides for two types of transfer of ownership to heirs: by inheritance and execution of the inheritance agreement. In legal practice, such an agreement is not often used. This is due, firstly, to the ignorance of the population, and secondly, to the fact that there is no well-established mechanism for using the inheritance agreement. Since the selection of the inheritance contract as a separate institution of civil law, scholars discuss and study the main provisions of the inheritance contract, namely, the rights and obligations of the parties, liability for improper performance of the contract.

Key words: alienator, acquirer, inheritance, inheritance contract, inheritance legal relations, property rights, civil contract.

ВПЛИВ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ СПАДКОДАВЦЯ НА ПРАВА СПАДКОЄМЦІВ: НАСЛІДКИ НЕВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ ЗА СПАДКОВИМ ДОГОВОРОМ

Аліна Гончарова

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету (Суми, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-9815-0394
e-mail: a.goncharova@yur.sumdu.edu.ua*

Анотація. У статті досліджено наукові підходи до правового регулювання процесу переходу прав на майно при укладенні спадкового договору та наслідки невиконання взятих зобов'язань. Цивільне законодавство передбачає два види переходу права власності до спадкоємців: у порядку спадкування й оформлення спадкового договору. У юридичній практиці такий договір не часто використовується. Це зумовлено, по-перше, необізнаністю населення, по-друге, відсутністю відпрацьованого механізму використання спадкового договору. З моменту виділення спадкового договору як окремого інституту цивільного права науковці дискутують і досліджують основні положення спадкового договору, а саме права й обов'язки сторін, відповідальність за неналежне виконання умов договору.

Ключові слова: відчужувач, набувач, спадщина, спадковий договір, спадкові правовідносини, майнові права, цивільно-правовий договір.

Вступ. Система цивільно-правових договорів як єдина система характеризується внутрішньою єдністю та диференціацією договірних відносин. Інститут спадкового договору є новелою цивільного законодавства, а тому існує чимало дискусійних питань, які створюють певні труднощі при з'ясуванні його сутності, значення, правової природи та місця у системі договорів цивільного права в Україні. Питання впливу волевиявлення спадкодавця на права й обов'язки спадкоємців і наслідки невиконання останніми взятих зобов'язань є принциповим для розуміння доцільності укладення спадкових договорів. Актуальність теми підвищується у зв'язку з тим, що на практиці виникає чимало питань, пов'язаних з укладенням спадкового договору, його змістом і виконанням, які досі потребують теоретичного та законодавчого уточнення.

Основна частина. Теоретичну основу дослідження становлять положення, викладені у працях Д. Лоренца, І.Б. Новицького, Д. Нолтінга, О. Огоновського, З.В. Ромовської, В.І. Серебровського, О.П. Сергєєва.

Метою статті є дослідження наукових підходів до визначення прав та обов'язків суб'єктів спадкового договору та впливу волевиявлення спадкодавця на права й обов'язки спадкоємця. Завдання статті – розглянути історію становлення інституту спадкового договору, визначити сторони спадкового договору та реалізацію їхніх прав, дослідити правоздатність сторін спадкового договору, визначити підстави для зміни та припинення спадкового договору у разі невиконання взятих зобов'язань.

Римські юристи відмовлялися від договірного регулювання спадкових правовідносин. Вони розглядали договір як обмеження заповідальної волі й аморальну залежність свободи спадкодавця приймати рішення

(Lorenz, 2020: 108). Аналіз історії становлення інституту спадкового договору з метою з'ясування генезису спадкового договору в цивільному праві України свідчить, що спадкового договору як різновиду у римському праві не існувало. Історично перше застосування спадкового договору зустрічаємо у римському праві, котре не визначало його як підставу для отримання спадку, проте допускався договір дарування на випадок смерті, що не був обов'язковим для дарувальника, ймовірно це можна пояснити реалізацією принципу заповідальної свободи. Обсяг цього принципу повною мірою реалізовував різноманітні волевиявлення спадкодавця, тому науковці пов'язують виникнення інституту спадкового договору з Німеччиною, а саме з періодом формування національного права (Німецьке цивільне уложення, 1898). Спадковий договір має німецьке походження, цей інститут є також у правових системах Австрії, Швейцарії, Угорщини, Латвії та деяких інших країн і пояснюється рецепцією німецького права у кінці XIX – початку XX ст.

Спадковий договір був відомий і застосовувався на території України задовго до його законодавчого врегулювання у сучасному розумінні із поширенням у 1811 р. дії положень Цивільного кодексу Австрії на території західноукраїнських земель, які перебували у складі Австрійської монархії, аж до 1933 р., коли почав діяти Польський кодекс. Згідно з чинним тоді законодавством спадковий договір був однією із підстав спадкування поряд із заповітом і законом та вважався чинним лише за умови укладення його між подружжям. Сучасне правове регулювання інституту спадкового договору в Україні кардинально відрізняється від його правового регулювання за часів перебування західноукраїнських земель у складі Австрійської монархії (Роз'яснення Міністерства юстиції України, 2013).

Поняття «спадковий договір» було вперше запроваджено в Цивільному кодексі України 2004 р. За ст. 1302 ЦК за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача (Цивільний кодекс України, 2003).

Таким чином, відчужувачем у спадковому договорі є власник майна, а набувачем – інша фізична чи юридична особа, котра зобов'язується виконувати передбачені в договорі розпорядження відчужувача та набуває право власності на це майно після смерті відчужувача.

Спадковим договором на набувача може бути покладено обов'язок вчинити будь-які дії майнового і немайнового характеру за винятком тих, що принижують честь і гідність набувача чи обмежують його цивільну правоздатність. Набувач у спадковому договорі може бути зобов'язаний вчинити певну дію майнового або немайнового характеру як до смерті відчужувача, так і після його смерті, тому ця умова має бути чітко конкретизована в договорі. Слід зазначити, що чинним законодавством не врегульовано питання щодо того, яке саме майно може бути предметом спадкового договору, та співвідношення вартості цього майна до вартості послуг, котрі надаватимуться набувачем, тому вважається, що предметом договору може бути будь-яке коштовне майно, а адекватність його вартості та вартості послуг не є обов'язковою умовою договору. Відчужувачем у спадковому договорі може бути подружжя чи один із подружжя. У цьому разі предметом договору можуть бути як особисті речі кожного з них у сукупності, так і їхнє спільне майно, а також зобов'язання набувача щодо кожного з них або щодо обох із подружжя. В останньому випадку в договорі окремо мають бути регламентовані зобов'язання набувача у разі смерті одного із подружжя, оскільки той із подружжя, хто залишиться живим, контролюватиме виконання умов договору і матиме право вимагати його розірвання (Кухарев, 2016: 36).

Зазначимо, що відсутність обмеження права відчужувача за життя розпоряджатися своїм майном, включеним у спадковий договір, цілком розумна і справедлива з позиції інтересів спадкодавця, захисту його абсолютного права власності та відповідає конституційному принципу недоторканності власності.

Відчужувачем за спадковим договором може бути будь-яка фізична особа, а набувачем – як фізична, так і юридична особа. Відчужувач повинен бути дієздатним, однак ним може бути неповнолітня особа або особа з обмеженою дієздатністю. У такому разі для укладення угоди потрібна згода батьків неповнолітнього або піклувальника особи з обмеженою дієздатністю. Набувачем за спадковим договором може бути виключно особа з повною цивільною дієздатністю, оскільки договором на набувача покладаються певні обов'язки. Окремо варто звернути увагу на спадковий договір, сторонами якого є подружжя. Таким договором може бути встановлено, що в разі смерті одного із подружжя спадщина переходить до іншого, а в разі смерті другого із подружжя – до третьої особи. Предметом спадкового договору з участю подружжя може бути як майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності, так і особисте майно. Якщо предметом договору є майно спільної сумісної власності подружжя, то необхідна нотаріально завірена згода другого із подружжя. Незважаючи на те, що спадковий договір структурно розміщений у книзі 6 ЦК «Спадкове право», він не опосередковує спадкових правовідносин і не може розглядатися як самостійний вид спадкування, оскільки відповідно ст. 1217 ЦК спадкування здійснюється за заповітом або за законом. Ця норма має імперативний характер. Як роз'яснив Пленум Верховного Суду України у п. 28 постанови № 7 від 30 травня 2008 р. «Про судову практику у справах про спадкування», перехід майна від відчужувача до набувача на підставі спадкового договору не є окремим видом спадкування, а тому на відносини сторін не поширюються відповідні правила про спадкування. Це варто враховувати, наприклад, у разі передачі земельної ділянки сільськогосподарського призначення (Про судову практику, 2008).

Розірвання спадкового договору можливе з ініціативи однієї зі сторін у судовому порядку. Так, спадковий договір може бути розірваний відчужувачем, якщо набувач не виконує належним чином покладених на нього обов'язків.

Набувач же може вимагати розірвання договору в тому разі, якщо належне виконання обов'язків за договором із його боку неможливе (наприклад, у зв'язку з погіршенням здоров'я). З метою недопущення можливості відчуження майна, яке є предметом спадкового договору, нотаріус одночасно з посвідченням договору накладає на таке майно заборону його відчуження і вносить відомості про нього до Єдиного державного реєстру заборон відчуження нерухомого майна.

У разі смерті відчужувача на підставі свідоцтва органу цивільного стану про смерть нотаріус знімає заборону відчуження.

Слід звернути особливу увагу на те, що заповіт, складений щодо майна, яке є предметом спадкового договору, є нікчемним (ч. 2 ст. 1307). Неважливо, чи було складено заповіт до або після укладення договору.

Звичайно ж, не можемо не відзначити і проблемні питання, пов'язані зі спадковим договором. Так, ч. 3 ст. 1307 ЦК України передбачає, що відчужувач має право призначити юридичну або фізичну особу, котра здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору після його смерті, оскільки виконання обов'язків, покладених на набувача спадковим договором, може відбуватися і після смерті відчужувача. У разі, якщо відчужувач не призначить таку особу, контроль за виконанням спадкового договору покладається на нотаріуса за місцем відкриття спадщини, однак тут не вирішеним залишилося питання, який нотаріус буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору, наприклад, якщо нотаріус, котрий засвідчував спадковий договір, припинив нотаріальну діяльність. У такому разі не зрозуміло, чи виникає право або обов'язок у іншого нотаріуса здійснювати контроль за виконанням спадкового договору. Не вирішено шляхом нормативного регулювання і питання оплати нотаріусу за вчинення контролю за виконанням спадкового договору. Закон не визначає і повноважень контролюючої особи, що свідчить про відсутність належного механізму забезпечення виконання посмертних розпоряджень відчужувача. Значимо, що, попри певну законодавчу неврегульованість, правильно прописані юристами умови спадкового договору можуть забезпечити інтереси як відчужувача, так і набувача.

Якщо розривається спадковий договір, то сторони не мають права вимагати повернення того, що було виконане ними за зобов'язанням до моменту зміни або розірвання договору, але тут є застереження «якщо інше не визначено договором або законом» (ч. 4 ст. 653 ЦК України), тобто, якщо внести у спадковий договір положення про те, що все виконане сторонами за їхніми зобов'язаннями до моменту зміни або розірвання договору має бути повернуто, набувач може захистити свої «інвестиції» від зазіхань жадібних родичів. Найчастіше така стаття відбиває у родичів бажання розірвати договір, особливо якщо сума всього виконаного за зобов'язаннями наближається до вартості житла.

Коли сторони передбачають у договорі конкретні підстави для звернення до суду із вимогою про розірвання спадкового договору, вони можуть передбачити й ті правові наслідки, які настануть для кожної з них у разі розірвання договору судом. За загальним правилом, сторони не мають права вимагати повернення того, що було виконане ними до моменту розірвання договору, однак можуть виключити застосування цієї норми, передбачивши, наприклад, що у разі розірвання спадкового договору судом із підстав, передбачених договором, кожна зі сторін зобов'язана повернути другій стороні те, що нею було вчинено на виконання умов договору. Стосовно інших випадків, встановлених законом, які дають право сторонам звернутися до суду із вимогою про розірвання спадкового договору, то гл. 90 ЦК, присвячена правовому регулюванню спадкового договору, передбачає спеціальні підстави, за наявності яких спадковий договір може бути розірваний судом на вимогу однієї зі сторін. Згідно із ч. 1 ст. 1308 ЦК спадковий договір може бути розірваний судом на вимогу відчужувача у разі невиконання набувачем його розпоряджень (Красицька, 2017: 103). Відповідно до Цивільного кодексу України ініціювати розірвання спадкового договору в суді може лише відчужувач або набувач. Інші особи, зокрема спадкоємці відчужувача, не можуть пред'являти вимоги про розірвання спадкового договору (Шама, 2007: 224), але ст. 1308 ЦК не регламентовано всі варіанти розірвання спадкового договору, котрі передбачити неможливо. Зокрема, спадковий договір може бути розірваний і після смерті відчужувача, коли виконання не було здійснено або було здійснено частково чи здійснювалося неналежно або із простроченням. У таких ситуаціях вважається, що ініціювати провадження в суді може особа, яка контролює виконання зобов'язання. Якщо у призначеної особи є відомості про інших заінтересованих осіб, то позов може бути звернений саме від них, тоді призначена особа може виступати у суді як свідок. Заінтересованими у цьому разі будуть інший із подружжя, що залишився живим і вправі претендувати на спадкування, та інші спадкоємці відчужувача, оскільки майно, яке входило до предмету невиконаного договору, має успадковуватися ними на загальних підставах. Невиконання ж набувачем умов договору при набутті права власності на майно за договором порушує їхнє право на спадкування. Наведеними у ст. 1308 ЦК випадками підстави припинення спадкового договору не вичерпуються. Вказані у цій статті спеціальні підстави розірвання судом спадкового договору засновуються на вимозі тільки однієї сторони. За наявності згоди обох сторін спадковий договір може бути достроково розірваний на підставі загальних положень про зобов'язання. У цьому разі розірвання спадкового договору вчиняється у такій самій формі, що й укладення договору, тобто у письмовій формі з обов'язковим нотаріальним посвідченням (Харитонов та ін., 2009: 145).

Статті Цивільного кодексу недостатньо точно відображають сучасний стан регулювання прав та обов'язків спадкового договору. Відкритим залишається питання стосовно вимог до набувача та відчужувача, адже чиним законодавством зовсім не висвітлено це питання. Також законодавець оминув такий важливий фактор, як дієздатність особи у процесі укладення договору, тобто актуальним залишається питання, чи можуть

виступати малолітні, неповнолітні, недієздатні й особи, дієздатність яких обмежена, сторонами спадкового договору. Головним змістом спадкового договору виступає певне зобов'язання на вчинення будь-яких дій майнового чи немайнового характеру внаслідок укладення спадкового договору. Оговорені зобов'язання в договорі здійснюються залежно від розпоряджень відчужувача до чи після настання його смерті. Предметом спадкового договору можуть бути також обов'язки набувача вчинити певну дію майнового або немайнового характеру. Відчужувач може покласти на набувача обов'язок виконати дії майнового або немайнового характеру ще за життя відчужувача. Може бути передбачене виконання обов'язку на користь однієї або декількох осіб, котрі набувають права вимоги на його виконання. Будь-яка зі сторін може визнати недостатніми ті умови, що названі істотними у законі або є необхідними для договору цього виду, і зажадати включення у договір додаткових умов, без яких угода її не влаштує.

Висновки. Зазначимо, що спадковий договір може бути розірвано в судовому порядку на вимогу відчужувача у разі невиконання набувачем його розпоряджень чи на вимогу набувача у разі неможливості виконання ним розпоряджень відчужувача. Аналіз судової практики із приводу розірвання спадкового договору свідчить про наявність низки справ стосовно розірвання умов у зв'язку з недодержанням умов договору та невиконанням зобов'язань. Подальші розвиток і вдосконалення інституту спадкового договору в цивільному праві України мають відбуватися не шляхом запозичення певних норм законодавства зарубіжних країн, а виключно з урахуванням особливостей європейських правових систем, всебічним аналізом вже чинних норм і приведення їх до практичного застосування.

Список використаних джерел:

1. Лоренц Д.В. Наследственный договор: подход континентального права. *Право. Журнал Высшей школы экономики*. 2020. № 2. С. 105–129.
2. Німецьке цивільне уложення : Закон від 1898 р. URL: https://ru.wikisource.org/wiki/Германское_гражданское_уложение/Книга_5/Раздел_4 (дата звернення: 22.12.2020).
3. Роз'яснення Міністерства юстиції України : Спадковий договір від 12 лютого 2013 р. *База даних «Законодавство України» ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001323-13#Text> (дата звернення: 02.02.2021).
4. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р. *База даних «Законодавство України» ВР України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 11.01.2021 р.)
5. Кухарев О.Є. До питання щодо забезпечення виконання спадкового договору після смерті відчужувача. *Проблеми законності*. 2016. № 134. С. 35–37.
6. Про судову практику у справах про спадкування : Постанова пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text> (дата звернення: 05.02.2021).
7. Красицька Л.В. Переваги та ризики спадкового договору. *Проблеми цивільного права та процесу*. Харків, 2017. С. 102–106.
8. Шама Н.П. Підстави розірвання спадкового договору. *Університетські наукові записки*. № 4 (24). 2007. С. 223–228.
9. Харитонова Є.О., Харитонова О.І., Голубєва Н.Ю. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар. Київ : Правова єдність. 2009. 744 с.

References:

1. Lorenz, D.V. (2020). Nasledstvennyi dogovor: podkhod kontinentalnogo prava [Inheritance contract: the approach of continental law]. *Pravo. Zhurnal Vysshei shkoly ekonomiki*. 2020. № 2. P. 105–129 [in Russian].
2. Nimetske tsyvilne ulozhennia : Zakon vid 1898 [German Civil Code: Law of 1898] URL: https://pnu.edu.ru/ru/faculties/full_time/uf/iogip/study/studentsbooks/histsources2/igpzi063/ (access date: 22.12.2020) [in Russian].
3. Roz'iasnennia Ministerstva Yustytsi Ukrainy: Spadkovyi dohovir vid 12.02.2013 [Clarification of the Ministry of Justice of Ukraine: Inheritance agreement dated 12.02.2013]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" VR Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001323-13#Text> (access date: 02.02.2021) [in Ukrainian].
4. Tsyvilnyi Kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 [Civil Code of Ukraine from 16.01.2003]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" VR Ukrainy*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (access date 11.01.2021) [in Ukrainian].
5. Kukharev, O.E. (2016). Do pytannia shchodo zabezpechennia vykonannia spadkovoho dohovoru pislia smerti vidchuzhuvacha [On the issue of ensuring the performance of the inheritance contract after the death of the alienator]. *Problemy zakonnosti*. 2016. № 134. P. 35–37. URL: (access date 11.01.2021) [in Ukrainian].
6. Pro sudovu praktyku u spravakh pro spadkuvannia : Postanova plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy; vid 30 travnia 2008 roku. [On judicial practice in cases of inheritance : Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine; of May 30, 2008]. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text> (access date: 05.02.2021) [in Ukrainian].
7. Krasitskaya, L.V. (2017). Perevahy ta ryzyky spadkovoho dohovoru [Advantages and risks of the inheritance contract]. *Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu*. Kharkiv. 2017. P. 102–106 [in Ukrainian].
8. Shama, N.P. (2007). Pidstavy rozirvannia spadkovoho dohovoru. Universytetski naukovy zapysky [Grounds for termination of the inheritance agreement]. *University scientific notes*. № 4 (24). 2007. P. 223–228. [in Ukrainian].
9. Kharitonova, E.A., Kharitonova, O.I., Golubeva, N.Y. (2009). Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Naukovo-praktychnyi komentar [Civil Code of Ukraine: Scientific and practical commentary]. Kyiv : Pravova yednist. 2009. 744 p. [in Ukrainian].